

Fecr Yayınları: 537

TEFSİRDE ANLAM KIRILMALARI

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa SAĞLAM

Editör

Dr. Öğr. Üyesi Cengiz GÜNEŞ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt

VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: (0312) 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Haziran 2022

ISBN: 978-625-8005-82-0

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

TEFSİRDE ANLAM KIRILMALARI

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa SAĞLAM

Ankara 2022

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa SAĞLAM

1974 yılında Kayseri’de doğdu. Lise tahsilini 1993’te Kayseri Merkez İmam Hatip Lisesinde, Lisans öğrenimini 1998’de Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde bitirdi. Yüksek Lisansını 2003’te Kur’an-ı Kerim’de Mülk ve Mülkiyet, Doktorasını ise 2020’de Tefsirlerdeki Farklı Görüşlerin Arka Planı ve Kur’an’ın Anlaşılmasına Yansımaları başlıklı teziyle Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Tefsir Bölümünde tamamladı. Memleketi olan Kayseri’de 12 yıla yakın bir süre Özel Safa Eğitim Kurumları’nın çeşitli kademelerinde öğretmenlik ve idari görevlerde bulundu. Kısa bir dönem de Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde İmam-Hatip olarak görev yaptıktan sonra 2013’de Diyanet İşleri Başkanlığı İzmir Dini Yüksek İhtisas Merkezi’ne ve oradan da 2015 yılında Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’ne Tefsir Anabilim dalı Öğretim Görevlisi olarak atandı. 2021 yılı itibarıyla de aynı üniversite bünyesinde Kur’an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalında Dr. Öğr. Üyeliğine atandı. Alanıyla ilgili çeşitli makale, telif ve tercüme çalışmaları bulunmaktadır. Halen Dekan Yardımcılığı, Kur’an-ı Kerim Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı başkanlığı görevleriyle birlikte Kapadokya İrfan Kulübü’nün danışmanlığını da yürütmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR -----	11
ÖN SÖZ -----	13
GİRİŞ -----	17
1. Çalışmanın Konusu -----	17
2. Çalışmanın Amacı ve Önemi-----	22
3. Çalışmanın Kaynakları ve Yöntemi-----	26
4. Çalışmada Başvurulan Tefsirlerin Kapsam ve Sınırı -----	33

BİRİNCİ BÖLÜM

KUR'AN-I KERİM'İN ANLAŞILMASI VE YORUMDA FARKLILIK

1. Anlaşılması Bakımından Kur'an-ı Kerim -----	35
1.1. Kur'an'ın Tefsir Edilmesine Duyulan İhtiyaç -----	40
1.2. Anlama Faaliyetinde Temel Unsurlar-----	44
1.3. Anlama Faaliyetinde Tasnifin Zorunluluğu-----	54
2. Yorumda Farklılık -----	56
2.1. İhtilaf Olgusu ve Kur'an-----	57
2.2. Yorumun Tabiatı ve Kur'an -----	63
2.3. Anlam Kırılması ve Kur'an -----	71
2.4. Müfessir (Anlayan Özne) ve Kur'an -----	76
2.4.1. Müfessirlerin Bilgi ve Kültür Seviyesinin Farklı Oluşu -----	76
2.4.2. Müfessirlerin Yöntem ve Yaklaşımlarının Farklı Oluşu -----	78
2.4.3. Mezhebi Aidiyet ve Kabuller -----	82

İKİNCİ BÖLÜM
TEFSİRLERDEKİ FARKLI GÖRÜŞLERİN DİLSEL VE
BAĞLAMSAL NEDENLERİ

1. Dilsel Nedenler ----- 85
- 1.1. Kelime, Terkip ya da Cümlelerdeki Çokanlamlılık ve Yoruma Etkisi ----- 87
- 1.2. Sözdizimi Açısından Metnin Farklı İhtimallere Açık Olması----- 95
- 1.2.1. İ'râb Temelli Değerlendirmelerin Yoruma Etkisi --- 96
- 1.2.1.1. Sözdizimi ve İ'râb Açısından “وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ” İfadesi----- 96
- 1.2.1.2. Sözdizimi ve İ'râb Açısından “بَعِيرٍ عَمِيدٍ تَرُومُهَا” İfadesi 98
- 1.2.1.3. “قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ” Ayetiyle İlgili Değerlendirmeler----- 100
- 1.2.2. Zamirin Merciiyi Tayin Etmekten Kaynaklanan Yorum Farklılıkları----- 102
- 1.2.2.1. “الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ” İfadesindeki Gâib (o) Zamiri -----103
- 1.2.2.2. “وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ” İfadesindeki Gâib (o) Zamiri ---- 106
- 1.2.2.3. “وَإِنَّهُ لَعَلْمٌ لِلسَّاعَةِ” İfadesindeki Gâib (o) Zamiri---- 108
- 1.3. Deyimsel Anlamın Dikkate Alınmamasının Yoruma Etkisi----- 111
- 1.3.1. “هُوَ أَذُنٌ” İfadesinin Anlamı ----- 112
- 1.3.2. “مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ” İfadesinin Anlamı----- 115
- 1.3.3. “فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ” İfadesinin Anlamı ----- 117
- 1.4. Sanatlı İfadeler ve Yoruma Etkisi ----- 120
- 1.4.1. “إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ” Ayeti Bağlamında Müşâkele Sanatı ----- 121

1.4.2. "فَأَنذِرْ لِّلَّذِينَ هُمْ مِّنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِن فَوْقِهِمْ" Ayetindeki Temsili Anlatım -----	123
1.4.3. "فِي أَيِّ آيَةٍ رَّبِّكُمْ تَكْذِبَانِ" Ayetlerindeki Ses Uyumu -----	125
1.5. Anlam Takdirlerinin Yoruma Etkisi-----	128
1.5.1. Tâ-Hâ 20/15. Ayetteki "أَكَاذُ أَكْثَرِيَا" İfadesinin Anlaşılma Biçimi-----	129
1.5.2. Enbiyâ 21/87. Ayetteki "لَوْ تَقَدَّرَ" İfadesinin Anlamı -	130
1.5.3. Fussilet 41/3. ve Hûd 11/1. Ayetlerdeki "فَصَلَّتْ" Kelimesinin Anlamı -----	132
1.6. Kıraat Farklılıklarının Yoruma Etkisi-----	133
1.6.1. "هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ" İfadesindeki Kıraat Farklılığı -----	136
1.6.2. "يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ" İfadesindeki Kıraat Farklılığı -----	138
1.6.3. "وَأَرْجِلُكُمْ" İfadesindeki Kıraat Farklılığı -----	140
1.6.4. "بِقِيَّةِ اللَّهِ" İfadesindeki Kıraat Farklılığı-----	142
1.6.5. "قَضَرَ" ve "جَمَالَثٌ" Kelimelerindeki Kıraat Farklılığı---	144
1.7. Nüzul Ortamındaki Asıl Mananın Tayin Edilememesinin Yoruma Etkisi -----	146
1.7.1. Meleklerin Âdem'e Secde İle Emrolunmasının Mahiyeti -----	151
1.8. Ayetin Muhatabının Bilinmemesinin Yoruma Etkisi- 154	
1.8.1. "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا" Hitabının Muhatabı-----	156
1.8.2. "Mele-i A'lâ" Terkibi -----	158
2. Bağlamsal Nedenler-----	160
2.1. Metin İçi Bağlam ve Yoruma Etkisi -----	162
2.1.1. Geçtiği Bağlam İtibariyle "لِيُضَيِّعَ إِيمَانَكُمْ" İfadesinin Anlamı-----	163
2.1.2. Mâide 5/110. Ayetteki "Kitâb" Lafzının Anlamı---	167
2.1.3. Zümer 39/9. Ayetteki "Bilenler" ve "Bilmeyenler" İfdelerinin Anlamı -----	170
2.1.4. "وَاسْتَعْمِرُوا لِنَبِيِّكُمْ" Emrinin Mahiyeti -----	172

2.1.5. Kalem 68/49. Ayetteki “Nimet” Kelimesinin Manası -----	176
2.2. Dış Bağlam ve Yoruma Etkisi-----	178
2.2.1. Bakara 2/14. Ayeti Bağlamında “Şeyâtîn” Kelimesinin Anlamı-----	181
2.2.2. Bulunduğu Bağlam İtibariyle “خُدُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ” İfadesinin Anlamı -----	184
2.2.3. Bulunduğu Bağlam İtibariyle “Makâm-ı Mahmûd”un Anlamı-----	187
2.2.4. Mü'minûn 23/3. Ayet Çerçevesinde “Lağv” Kelimesinin Kapsamı-----	189
2.2.5. Mushafa Dokunma Meselesi-----	191

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEFSİRLERDEKİ FARKLI GÖRÜŞLERİN MEZHEBİ VE SİYÂSÎ KABULLERLE İLİŞKİSİ

1. Fıkhî Temelli Kabullerin Yol Açtığı Farklı Anlayışlar ve Yoruma Etkisi -----	199
1.1. Kadının Şahitliği -----	202
1.2. Müt'a Nikâhı-----	208
1.3. “مَثْنَى وَثِلَاتٍ وَرَبَاعٍ” Lafızlarının Farklı Anlamlandırılması-----	214
1.4. “فَاسْتَجِئُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا” Emrinin Mahiyeti-----	219
1.5. Nahl 16/ 67. Ayette Geçen “سَكْرًا” Lafzının Medlûlü ----	222
2. İtikâdî ve Siyasî Kabullerin Yol Açtığı Farklı Anlayışlar-----	225
2.1. Kelâmî Meselelerin Yorumda Kırılmaya Etkisi -----	226
2.1.1. Allah'ın Fiillerinin Nedeninin Olup Olmaması Meselesi -----	231
2.1.2. Âdem ve Havva'nın Yaratılışı -----	235
2.1.3. Hidâyet-Dalâlet Meselesi -----	238
2.1.4. İman-Küfür Ayrımı-----	244

2.1.5. Muhâkeme-i İbrâhim -----	249
2.1.6. Rû'yetullah Meselesi -----	252
2.1.7. Kabir Azabının Varlığına Dair Tartışmalar -----	254
2.1.8. “لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ” İfadesinin Anlaşılma Biçimi -----	257
2.1.9. Gökyüzünü Kaplayan “Duman”dan Kastedilen Mana -----	260
2.1. Mezhebî Aidiyetin Yorumda Kırılmaya Etkisi -----	263
2.2.1. Hz. Peygamber Sonrası Dönemde Yaşanan Ayrışmalar ve Tefsire Yansıması -----	265
2.2.2. Mezheplerin Duruşlarını Tahkim Etmek İçin “Yorum”dan Yararlanması -----	269
2.2.3. Mezhebî Önyargı Nedeniyle Aşırılığa Varan Yorumlar -----	274
2.2.4. Mezhebî Aidiyet ve Siyasî Kabulden Kaynaklanan Anlayışların Yorumu Etkisine Örnekler-----	280
2.2.4.1. Âl-i İmrân 3/18. Ayette Geçen “أُولُوا الْعِلْمِ” İfadesinin Anlamı -----	280
2.2.4.2. Nisâ 4/59. Ayette Geçen “أُولُوا الْأَمْرِ” Kavramının Kapsamı -----	282
2.2.4.3. Hûd 11/37. Ayetteki “بِأَعْيُنِنَا” İfadesinin Medlûlü -----	288
2.2.4.4. İsrâ 17/60. Ayette Geçen “Kur'an'da Lanetlenmiş Ağaç” İfadesinin Anlamı -----	292
2.2.4.5. Rûm 30/38. Ayette Geçen “ذَا الْقُرْبَى (Yakınlar)” İfadesinin Kapsamı -----	296
2.2.4.6. Şûrâ 42/23. Ayetteki “إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى” İfadesinin Mahiyeti -----	299
2.2.4.7. Kıyâme 75/23. Ayetteki “إِلَى رَبِّهَا نَاطِرَةٌ” Ayetinin Anlamıyla İlgili Görüşler -----	303
2.2.4.8. Muhkem ve Müteşâbih -----	307

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TEFSİRLERDEKİ FARKLI GÖRÜŞLERİN İLMÎ VE
DÖNEMSEL NEDENLERİ

1. Tasavvufî Geleneğin Etkisi ve Yorumda Meydana Gelen Kırılmalar-----	321
1.1. “فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ” Emrinin Anlamı-----	329
1.2. “وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ” Emrinin Anlamı-----	332
1.3. “النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ” İfadesinin Anlamı-----	335
2. Bilimsel Gelişmelerin Yorumda Etkisi-----	338
3. Çağdaş Söylemlerin Yorumda Etkisi-----	345
3.1. “رَبَاطُ الْحَيْلِ” İfadesinin Çağdaş Dönemde Yorumlanma Biçimi-----	346
3.2. “مُيَمِّتْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا” İfadesinin Çağdaş Dönemde Yorumlanma Biçimi-----	348
4. Dönemsel Sosyolojik Farklılıkların Yorumda Kırılmaya Etkisi	349
4.1. “Ümmet-i Vâhîde” Tabirinin Anlamındaki Kırılma--	350
4.2. “Fitne” Kavramının Anlamındaki Kırılma-----	354
SONUÇ-----	359
KAYNAKÇA-----	365

KISALTMALAR

A. mlf.	: Aynı müellif
b.	: İbn, ođlu
bk.	: Bakınız
DEÜ	: Dokuz Eylül Üniversitesi
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
ed.	: Editör
EKEV	: Erzurum Kültür ve Eğitim Vakfı
h.	: Hicri
haz.	: Hazırlayan
H.z.	: Hazreti
İFAV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
İSAM	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi
krş.	: Karşılaştırınız
KSÜ	: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
MÜİF	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
nşr.	: Neşreden
OMÜİF	: Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
ö.	: Ölüm tarihi
s.	: Sayfa
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: Tahkik eden
trc.	: Tercüme eden
t.y.	: Baskı Tarihi Yok
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
v.dğr.	: ve diğerleri

ÖN SÖZ

Kur'an müslümanların din ve dünyalarını düzenleyen bir kitaptır. Tüm zamanlar boyunca onu anlama ihtiyacı söz konusu olduğu için Kur'an geçmişte yorumlanmış, günümüzde ve hatta gelecekte de yorumlanmaya devam edecektir. Kur'an ayetlerinin kastettiği anlamları açıklama görevini tefsir üstlenmiştir ve tefsirin ortaya koyduğu açıklamalar ile Kur'an'ın öğrettiği değerlerin diğer zamanlara taşınması söz konusu olmuştur.

İlk zamanlarda tefsir, Kur'an ayetleriyle ilgili Hz. Peygamber'in ve sahabenin açıklamalarını ihtiva ederken sonraları tefsirin kapsamı içerisine kelâmî, fikhî ve tasavvufî alanda gelişen yorumlar da girmiştir. Sonraki dönemlerde ortaya çıkan farklı yorum anlayışları sebebiyle ulaşılan sonuçlar, Kur'an'la ilişkilendirilip temellendirme yönüne gidilmiştir. Yorumcunun anlayışı farklı olunca artık bu aşamadan sonra Kur'an'a getirilen yorumlarda da seyir değişmiştir. Nitekim Kur'an'ın, kendilerine göre daha önemli kabul ettikleri farklı konularıyla ilgilenen fıkıh, kelâm, felsefe, tasavvuf gibi ana disiplinler, hatta bunların içerisinde oluşmuş ekoller aynı ayeti birbirlerinin görüşlerine karşı delil olarak kullanabilmişlerdir.

Kur'an'ın nüzulünden günümüze kadar geçen süreç içerisinde yaşanan siyasi gelişmeler, itikadî ve fikhî ayrışmalar Kur'an yorumlarında etkisini göstermiştir. Zaman zaman yorumda kırılmalar yaşanmış, tefsir disiplini açısından müfessirin öznelliğinden ya da tercihlerinden kaynaklanan farklılıklar meydana gelmiştir.

Müfessirin boş bir zihinle yorum yapması mümkün olamayacağına göre Kur'an'a dair yapacağı yorumlarda yetişmiş ol-

duğu kültürel dünyanın etkisi olacaktır. Bu durum süreç içerisinde farklı anlayış ve yorumların gelişmesine de zemin hazırlamıştır. Ancak tefsir ilmi açısından hâkim bir anlayış olan Kur'an'ı lafız ve dil ağırlıklı olarak yorumlama metodu ve oluşan zengin tefsir kaynakları Kur'an metnini, yorumlayan kimse- nin öznelliğinden koruma noktasında da bir işlev görmüştür.

Bilindiği gibi müfessirler Kur'an ayetlerini yorumlarken hem siyasi, itikâdi, fikhî mezhep bağlamında hem de bir mezhebin mensubu olarak bazen kendi aralarında farklı görüşler ortaya koymuşlardır ki buna özgün ifadesiyle "ihtilaf" denilmektedir. Bu anlamdaki farklı yaklaşımlar ya Kur'an'ın bizzat kendisinden ya herhangi bir ayetin anlamıyla ilgili nakledilen farklı rivayetlerden ya da müfessirlerin donanımlarından kaynaklanmaktadır. Kur'an'ın dilsel nedenlerden kaynaklanan farklı yorumları kıraatler, bazı kelime ve terkiplerin birden çok anlama gelmesi, yani çokanlamlılık, gramatik özellikler, hüküm farklılıkları ve muhkem, müteşâbih gibi bazı sebeplere dayandırmak mümkündür. Rivayetlerden kaynaklanan farklılıklar da selef âlimlerinin bakış açısına ve esbab-ı nüzule dair bilgilerin çeşitliliğine dayandırılabilir. Biraz önce de ifade ettiğimiz gibi müfessirlerin farklı bilgi ve deneyimleri, yaşadıkları sosyal çevre, siyasi otoriteyle olan münasebetleri ve hepsinden önemlisi aidiyet duygusu gibi bazı özellikler, onları ayetleri yorumlamada farklı yaklaşımlar ortaya koymaya sevketmiştir. Müfessirlerin bu yaklaşım farklarının olumlu sonuçları olduğu gibi bazen olumsuz sonuçları da olmuştur. Hak ve hakikatin belirlenmesi çabasını olumlu sonuç olarak değerlendirirken düşmanca tutum ve davranışlar geliştirilmesini ise olumsuz sonuçlar içerisinde değerlendirmek mümkündür.

Çalışmamızda tefsirlere yansıyan bu farklı görüşlerin arka planında yatan nedenleri ortaya koymaya çalıştık. İlk dönem-

lerden günümüze kadar ayetlerin yorum serüveninin peşine düşerek, muhtelif asırlara ait tefsirlerdeki izlerini takip ettik. Dört bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde Kur'an'ın anlaşılmasıyla ilgili bazı meseleler ve yorumda farklılık konusu üzerinde durduk. İkinci bölümünde tefsirlerdeki farklı görüşlerin dilsel ve bağlamsal nedenlerini ele aldık. Üçüncü bölümünde yorumda meydana gelen yaklaşımların ana nedenleri olarak siyâsî, itikâdî ve fikhî kabulleri işledikten sonra son bölümünde ise önceki nedenlerden farklı olarak anlam değişimlerinde etkili olan ilmî ve dönemselsel sebepleri örnek ayetler üzerinden inceledik.

Çalışmamız esnasında konumuzla ilgili örnek ayetlerin meallerini verirken kendi tasarruflarımızla birlikte çoğunlukla Mustafa Öztürk'ün *Kur'an-ı Kerim Meali Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri* isimli eseriyle birlikte Abdulkadir Şener, M. Cemal Sofuoğlu, Mustafa Yıldırım tarafından hazırlanan *Yüce Kur'an ve Açıklamalı-Yorumlu Meâlî*'nden yararlandık. Ayrıca ıstılah, müellif ve eser adlarıyla ilgili yazım kuralları açısından karışıklık olan durumlarda *Diyanet İslam Ansiklopedisi*'nin yazım tercihlerini esas aldık.

Çalışmamız, yapılması gerektiğine inandığımız bu tür araştırmaların bir parçası olarak kabul edilebilir. İnsan düşüncesinin mahsulü olan her şey hata ve noksan ile malul olduğuna göre bizim çalışmamızın da bundan ârî olması mümkün değildir; dolayısıyla ufuk açıcı tenkit ve değerlendirmelere her zaman açıktır.

Bu kitap, "Tefsirlerdeki Farklı Görüşlerin Arka Planı ve Kur'an'ın Anlaşılmasına Yansımaları" başlıklı doktora tezimizin kısmen değiştirilerek yayımlanmış halidir. Konunun belirlenmesinden çalışmamızın vücuda gelmesine kadarki süreçte tenkit ve önerileriyle yol gösteren danışman hocam Prof. Dr.

Mustafa Karagöz'le, çalışmamın her aşamasında yakından destek ve katkılarını gördüğüm Prof. Dr. Zülfikar Durmuş hocama teşekkür ederim. Yine çalışmamızı okuyarak önerileriyle katkı sağlayan hocalarım Prof. Dr. Erdoğan Pazarbaşı, Prof. Dr. İbrahim Görener, Prof. Dr. Süleyman Doğanay'a ve Doç. Dr. Ali Karataş'a teşekkür ederim. Ayrıca yaptığı okuma ve yönelttiği tenkitlerle katkıda bulunan Dr. Havva Özata'ya da şükranlarımı sunarım.

Çalışmalarım esnasında bir yandan girdiğim derslerin yoğun mesaisi içerisinde gösterdikleri fedakarlık ve anlayışın yanı sıra, sürekli desteklerini gördüğüm eşim Meral Hanım'a ve kızlarım Feyza Meryem, Melek Rana ve Melike Neva'ya teşekkür ederim.

Mustafa SAĞLAM
Nevşehir 2020